

quod obediatur plus quam debet, aliis circumstantiis ordinare suppositis.

Ad secundum dicendum, quod obedientia etsi ad omnes actus virtutum se extendat, non tamen considerat in illis hoc quod est proprium unicuique virtutis...

Ad quartum dicendum, quod perfectio alicujus virtutis potest attendi dupliciter: vel quantum ad id quod est proprium sibi, vel quantum ad id quod est proprium superioris virtutis...

Ad quintum dicendum, quod obedientia non est idem quod iustitia legalis. Iustitia enim legalis respicit preceptum legis, & actus virtutum qui lege ordinantur...

Ad sextum dicendum, quod ista virtus potest ex alia dupliciter oriri. Vel per modum cause finalis; & hoc modo virtus ex alia dicitur oriri, quando actus ejus ad finem alterius virtutis ordinatur...

(1) Al. desunt sequentia usque ad verbum reducuntur. (2) Vulgata: Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, & modestis, sed etiam dyabolis. (3) Al. creatur ex ordinatione.

sant, consuetudinem inducentes, sed ad virtutes infusas disponunt. Nec dico actum virtutis, tantum qui est a virtute, sed etiam qui est ad virtutem vel sicut disponens, vel sicut causans...

ARTICULUS II.

Utrum Christiani teneantur obedire potestatibus secularibus, & maxime tyrannis.

2. 2. quest. CIV. art. 6.

1. AD secundum sic proceditur. Videtur quod Christiani non teneantur secularibus potestatibus obedire, & precipue tyrannis. Math. xviii. 25. dicitur. Ergo liberi sunt filii. Si enim in quolibet regno filii illius Regis qui regno illi preteritur...

2. Præterea. Servitus pro peccato inducitur est, ut supra (quest. i. art. i.) dictum est. Sed per baptismum homines a peccato mundantur. Ergo a servitute liberantur; & sic idem quod prius.

3. Præterea. Majus vinculum absolvit a minori, sicut lex nova ab observantia legis veteris. Sed in baptismo homo obligatur Deo, quæ obligatio est majus vinculum quam id quo homo obligatur homini per servitutem. Ergo per baptismum a servitute absolvitur.

4. Præterea. Quilibet potest licite resumere, cum facultas adest quod sibi injuste ablatum est. Sed multi seculares Principes, tyrannice terrarum dominia invaserunt. Ergo cum facultas rebellandi illis conceditur, non teneantur illis obedire.

5. Præterea. Nullus tenetur ei obedire quem licite, immo laudabiliter potest interficere. Sed Tullius in Libro de officiis (l. nam. 26.) salvat eos qui Julium Cæsarem interfecerunt, quamvis amicis & familiarem, qui quasi tyrannus jura imperii usurpaverat. Ergo talibus nullus tenetur obedire.

Sed contra I. Petri ii. 18. (2) Servi subditi estote dominis vestris.

Præterea Rom. xiiii. 2. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Sed non est licitum Dei ordinationi resistere. Ergo nec secolari potestati resistere licet.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est, obedientia respicit in præcepto quod servat, debitum observandi. Hoc autem debitum, (3) causatur ex ordine praelationis, quæ virtutem coactivam habet, non tantum temporaliter, sed etiam spiritualiter propter conscientiam, ut Apost. dicit Rom. xiiii. secundum quod ordo praelationis a Deo descendit, ut Apostolus ibidem innuit. Et ideo secundum hoc quod a Deo est, obedire talibus Christianus tenetur, non autem secundum quod a Deo praelatio non est. Dictum est autem, quod praelatio potest a Deo non esse dupliciter: vel quantum ad modum acquirendi praelationem...

(1) Al. creat. (2) Al. desunt non. (3) Al. hi qui profitentur.

ARTICULUS III.

Utrum religiosi professi teneantur obedire praelatis suis...

AD tertium sic proceditur. Videtur quod obedientiam professi simpliciter teneantur obedire praelatis suis. Colosen. i. i. 20. Filii obedite parentibus per omnia. Sed magis tenetur obedire quæ patri spirituali quam carnali. Ergo spiritualibus filiis precipue obedientiam professi, patribus spiritualibus in omnibus obedire tenentur.

2. Præterea. Beatus Benedictus dicit in regula (cap. lxxviii.) quod si praelatus etiam impossibile præcipiat, tenendum impossibile tamen est. Sed multo magis tenetur quis ad obediendum in possibilibus quam in impossibilibus. Ergo in omnibus possibilibus simpliciter obedientiam professus obedire tenetur praelato.

3. Præterea. Religio quælibet principaliter tria vota substantialia habet, scilicet castitatis, paupertatis, & obedientiæ. Sed castitatem tenetur omnibus modis servare, & similiter paupertatem, ut nihil proprium habeat. Ergo & obedientiam sic tenetur servare, ut in omnibus simpliciter obediat.

4. Præterea. Inferiori non relinquatur iudicium de superiori. Sed si subditus haberet discernere in quo obediret, & in quo non, relinqueretur sibi iudicium de præcepto superioris. Ergo subditus tenetur in omnibus simpliciter obedire.

5. Præterea. Quilibet Christianus tenetur praelatis spiritualibus obedire. Si ergo profitentes obedientiam non tenerentur simpliciter, in omnibus obedire in nullo differrent profitentes obedientiam a non profitentibus, & sic talis professio supervacua esset. Ergo cum non sit supervacua, tenentur in omnibus obedire.

Sed contra Bernardus dicit in Libro de dispensatione, & præcepto (cap. v.) Nihil me prohibeat horum quæ promissa sunt, nisi illa quæ sunt in regula. Ergo non tenetur subditus in aliis obedire, nisi quæ ad regulam pertinent.

Præterea. Nullus tenetur ad aliquid ad quod ceteri non tenentur, nisi secundum quod ad illud ex voto se obligavit speciali. Sed profitentes non volunt obedire in omnibus, sed solum obedire secundum regulam talem vel talem. Ergo non tenentur in omnibus obedire. Et hæc etiam ratio accipitur ex verbis Bernardi in eodem Libro (cap. iv.) dicens de hoc: Non parum praelati præscribunt voluntati, quod (3) is qui profitetur, spondet obedientiam; non tamen obedientiam omnimodam, sed determinate secundum regulam, nec aliam quam Sancti Benedicti: & post subdit: Præfixam praelatus sibi ex regula sciat mensuram; & sic sua demum imperia moderari circa id solum quod rectum esse constituerit; nec quodlibet rectum, sed hoc tantum quod prædictus Pater constituit.

Ad tertium dicendum, quod majus vinculum non absolvit a minori, nisi quando non compatitur secundum illo; sicut umbra, & veritas simul esse non possunt: propter quod veniente veritate Evangelii, umbra veteris legis cessavit. Sed vinculum quo in baptismo quis ligatur, compatitur vinculum servitutis; & ideo non absolvit ab illo.

Ad quartum dicendum, quod qui per violentiam praelationem accipiunt, non sunt veri praelati: unde nec eis obedire tenentur subditi, nisi sicut dictum est.

Ad quintum dicendum, quod Tullius loquitur in causa illo quando aliquis dominium sibi per violentiam surripit, nollentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & quando non est recursus ad superiorem, per quem iudicium de invasore possit fieri: tunc enim qui ad liberationem patriæ, tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.

(1) Al. creat. (2) Al. desunt non. (3) Al. hi qui profitentur.

labiliter observare: vel etiam in illis quæ contrariantur regulæ quam professus est, in his dumtaxat quæ dispensationi prælati non subduntur: & ad hanc obedientiam nullus tenetur, immo quilibet tenetur eam non habere. Imperfecta autem obedientia, sed sufficiens ad salutem obedientiam profitentibus, est illa qua aliquis obedit in his quæ servare promisit, & non aliis: (1) unde B. Benedictus dicit (in regula) *Cæterum subditus hujusmodi obedientiam quæ voti finibus cohibetur, novit imperfectam: & ad hanc obedientiam profitentes obedientiam ex necessitate coguntur.* Obedientia vero perfecta est secundum quam subditus simpliciter obedit in omnibus quæ non sunt contraria legi divinæ, vel regulæ quam professus est: unde ibidem (2) B. Benedictus dicit: *Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arcatur, nec continetur professionis angustiis: largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne quod injungitur, spontaneo vigore liberalis alacrisque animi, modum non considerans, in infinitum extenditur: & ad hanc obedientiam nullus tenetur debito necessitatis, sed solum ex honestate quadam, sicut tenetur semper æmulari charismata meliora.* Quidam tamen aliter dicunt, scilicet quod obedientiam professi, ex necessitate tenentur obedire prælati suis non solum in his quæ ad regulam pertinent, sed in omnibus quæ regulæ non contrariantur, sive sint indifferentia, sive de numero bonorum; dummodo non sint altiora quam professio proprii ordinis requirit; sed ad equalia, vel faciliora prælati cogere potest, etiam si secundum præcepta regulæ non sint. Sed prima opinio est longe melior: quia cum debitum obedientiæ ex ordine prælationis causetur, ad illa tantummodo ex obedientiæ voto subditus obligatur ad quæ prælatio est ordinata. Ad hoc autem prælationes in religionibus ordinantur, ut status religionis secundum institutionem regulæ conservetur: & ideo in his solum quæ ad regulam pertinent, debitum obedientiæ causatur. Sciendum autem, quod ad regulam pertinet aliquid dupliciter; vel directe, vel indirecte. Directe, sicut ea quæ in statutis regulæ continentur, ut non comedere carnes, tenere silentium, & hujusmodi. Indirecte, sicut ea quæ pertinent ad mutua obsequia, sicut ne quibus status religionis servari non possent, vel etiam quæ pertinent ad penam transgressionum; sicut de eis nulla specialis mentio in regula fiat.

Ad primum ergo dicendum, quod præceptum Apostoli intelligitur non de omnibus absolute, sed de omnibus quæ ad prælationem patris ad filium pertinent: quia in quibusdam, ut Philosophus dicit in IX. Ethic. (cap. 11.) Magis est obediendum patri, in quibusdam magis duci exercitus quam patri, & in quibusdam magis medico, & sic de aliis.

Ad secundum dicendum, quod beatus Benedictus loquitur de obedientia perfecta, quam omnes obedientiam profitentes ex honestate æmulari debent, non tamen obligantur ex necessitate.

Ad tertium dicendum, quod castitas est virtus habens determinatam materiam, & determinatum actum: similiter & paupertas. Obedientia vero habet generalem materiam, ut dictum est: & ideo si aliquis obedientiam absolute voveret in omnibus, esset confusio religionum, quia idem teneretur servare unus quod alter: & ideo votum obedientiæ determinatur secundum certam regulam. Non est autem simile de aliis duobus votis.

(1) Nicolai: unde B. Bernardus dicit eod. Lib. de præcepto, & dispens. cap. vi. (2) Nicolai B. Bernardus. (3) Al. sunt.

Ad quartum dicendum, quod quamvis subditus non habeat judicare de præcepto prælati, habet tamen judicare de actu proprio in his dumtaxat in quibus prælati ex ordine prælationis subditus non est: & ideo non oportet quod in omnibus obediatur, immo necesse est quod in quibusdam non obediatur.

Ad quintum dicendum, quod illi qui obedientiam non profitentur, non tenentur in omnibus obedire spiritualibus prælati, nisi in illis quæ pertinent ad regulam quam in baptismo professi sunt, ut scilicet abrenuntiantes satanæ, & omnibus pompis ejus, & christianam vitam agere profitentes, induant novum hominem, qui secundum Deum creatus est.

EXPOSITIO TEXTUS.

Post prædicta, consideratione dignum occurrit. Ratio ordinis est, quia potentia per actum cognoscitur: unde prius de actu peccati determinandum fuit quam de potentia peccandi; quamvis potentia actu naturaliter sit prior.

Utrum potentia peccandi sit nobis à Deo, vel à nobis. Videtur debuisse dicere, potentia peccandi, pluraliter, quia actibus plurium potentiarum peccare contingit. Sed dicendum, quod nulla potentia habet quod eliciat actum peccati, nisi inquantum est voluntas, vel à voluntate mota: & ideo una potentia est secundum quam primo peccatum inest, scilicet voluntas, vel liberum arbitrium.

Mala voluntas non à Deo nobis est, sed à nobis, & à diabolo: Hoc verum est, si sumatur voluntas pro actu voluntatis; non autem si sumatur pro potentia, quæ est principium actus: & ideo, similitudo nulla est, per quam à simili de potentia concludere volunt.

Sed pluribus Sanctorum testimonio indubitanter monstratur, quod potestas mali à Deo est. Videtur quod probatio Magistri nihil valeat: quia auctoritates sequentes non loquuntur de potentia peccandi, sed de potestate prælationis. Sed dicendum, quod in potestate prælationis, quæ habitualis potentia est: includitur etiam habitualis potestas peccandi: quia propter potestatem prælationis multa peccata prælati facere possunt quæ non possent, si prælati non essent.

Per me Reges regnant, & tyranni per me terram tenent. Quæ sit differentia inter Regem & tyrannum, ex dictis in tertio articulo primæ questionis apparet.

Sed sciendum est, Apostolum ibi loqui de seculari potestate. Videtur quod solutio Magistri sit insufficientis: quia superius ostendit etiam potestatem nocendi quam diabolus habet, à Deo esse: & ita videtur quod si potestati est obediendum, quia potestas est à Deo, etiam diabolo sit obediendum. Sed dicendum, quod proculdubio auctoritas Apostoli tantum de potestate prælationis intelligitur: cujusmodi potestatem supra homines diabolus non habet, nisi inquantum cum eo quasi fœdus ineunt, consentientes ei per peccatum, (3) sicut servi ejus effecti. Sed hoc pactum illicitum est: & ideo ex hoc non acquiritur debitum obediendi; sed pactum frangendum est. Isai. xxviii. 18. *Pactum vestrum cum inferno non stabit.* Unde non oportet ut omni potestati quæ à Deo sit obediatur, sed ei tantum quæ à Deo est ad hoc instituta ut sibi debita obedientia impendatur, cujusmodi est sola prælationis potestas.

Contemne potestatem timendo majores potestates. Ex hoc

hoc

hoc videtur quod sit magis obediendum majori potestati quam minori. (4)

1. Sed hoc videtur esse falsum. Quia in quibusdam magis obeditur uni quam alteri, & in quibusdam minus; sicut in quibusdam plus patri quam duci exercitus, & in quibusdam plus duci exercitus quam patri, ut in IX. Ethic. cap. 11. dicitur. Ergo sequitur quod idem eodem sit maior, & minor.

2. Præterea. Archiepiscopi potestas est major quam potestas Episcopi. Sed in quibusdam plus tenentur obedire subditi suis Episcopis quam Archiepiscopis. Ergo non semper majori potestati est obediendum magis.

3. Præterea. Abbates monasteriorum subduntur Episcopis, nisi sint exempti. Ergo potestas Episcopi est major quam potestas Abbatis. Sed monachus tenetur plus obedire Abbati quam Episcopo. Ergo non semper majori potestati obediendum est magis.

4. Præterea. Potestas spiritualis est altior quam secularis. Si ergo majori potestati magis est obediendum, prælati spiritualis semper absolvet poterit à præcepto potestatis secularis: quod est falsum.

Respondeo dicendum, quod potestas superior, & inferior dupliciter possunt se habere. Aut ita quod inferior potestas ex toto oriatur à superiori; & tunc tota virtus inferioris fundatur supra virtutem superioris: & tunc simpliciter, & in omnibus est magis obediendum potestati superiori, quam inferiori; sicut etiam in naturalibus causa prima plus influit supra causam causæ secundæ quam etiam ipsa causa secunda, ut in Libro de Causis (in princ.) dicitur: (5) & sic se habet potestas Dei ad omnem potestatem creatam; sic etiam se habet potestas Imperatoris ad potestatem proconsulis; sic etiam se habet potestas Papæ ad omnem spirituales potestatem in Ecclesia: quia ab ipso Papa gradus dignitatum diversi in Ecclesia & disponuntur, & ordinantur: unde ejus potestas est quoddam Ecclesiæ fundamentum, ut patet Matth. xvi. Et ideo in omnibus magis tenemur obedire Papæ quam Episcopis, vel Archiepiscopis, vel Monachus Abbati absque ulla distinctione. Potest

iterum potestas superior, & inferior ita se habere, quod ambæ oriuntur ex una quadam suprema potestate, quæ unam alteri subdit secundum quod vult; & tunc una non est superior altera, nisi in his quibus una supponitur alii à suprema potestate; & in illis tantum est magis obediendum superiori, quam inferiori: & hoc modo se habent potestates & Episcopi, & Archiepiscopi descendentes à Papæ potestate.

Ad primum ergo dicendum, quod non est inconveniens patrem esse superiorem in rebus familiaribus, & ducem in rebus bellicis; sed ei qui in omnibus superior est, scilicet Deo, simpliciter est magis obediendum, & ei qui vices Dei gerit plenarie.

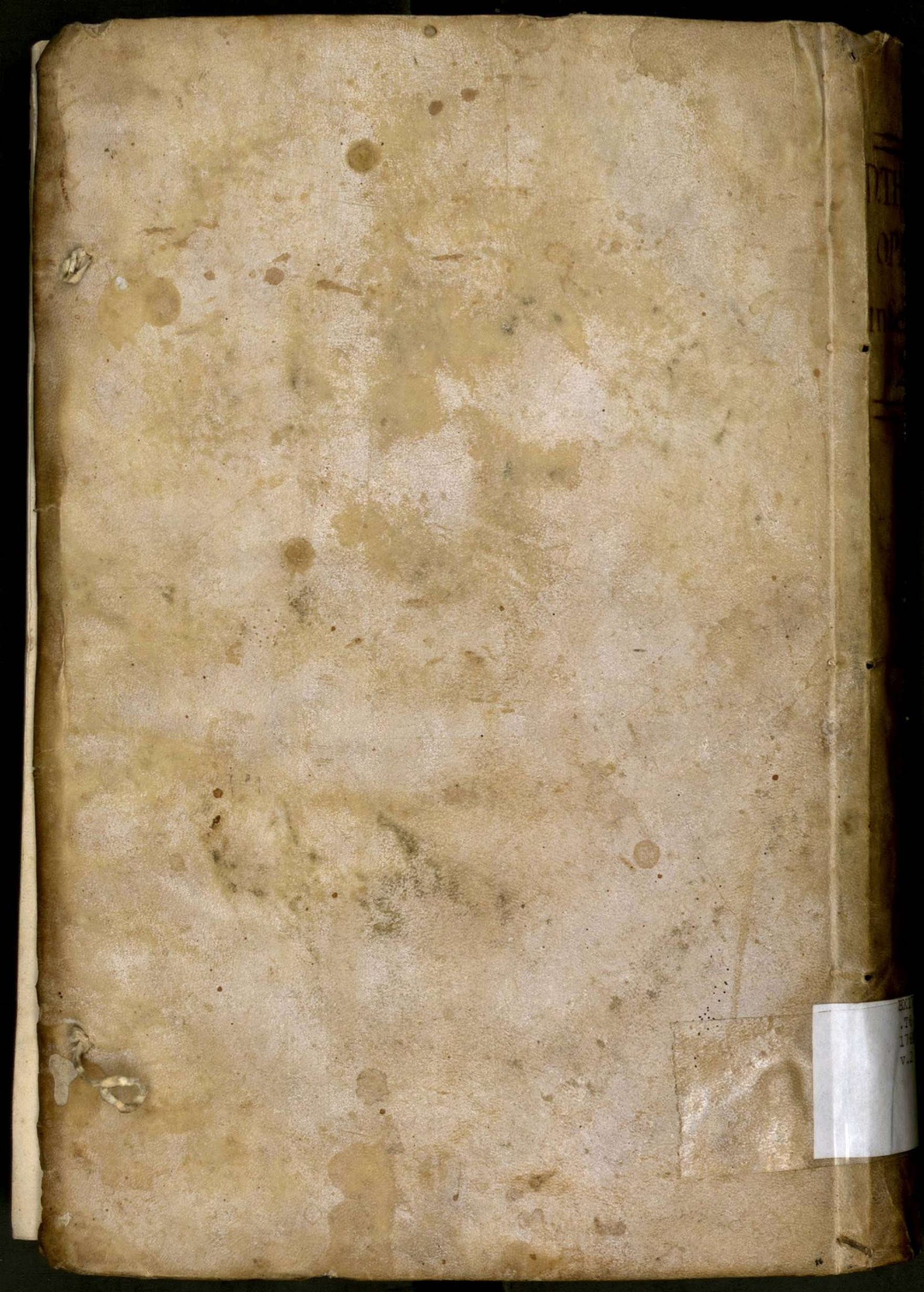
Ad secundum dicendum, quod in illis in quibus magis obediendum est Episcopo quam Archiepiscopo, Archiepiscopus non est superior Episcopo, sed tantum in casibus determinatis à jure, in quibus ab Episcopo recurritur ad Archiepiscopum.

Ad tertium dicendum, quod monachus magis tenetur obedire Abbati quam Episcopo in illis quæ ad statuta regulæ pertinent; in his autem quæ ad disciplinam ecclesiasticam pertinent, magis tenetur Episcopo: quia in his Abbas est Episcopo suppositus.

Ad quartum dicendum, quod potestas spiritualis, & secularis, utraque deducitur à potestate divina: & ideo in tantum secularis potestas est sub spirituali, inquantum est ei à Deo supposita, scilicet in his quæ ad salutem animæ pertinent: & ideo in his magis est obediendum potestati spirituali quam seculari. In his autem quæ ad bonum civile pertinent, est magis obediendum potestati seculari quam spirituali, secundum illud Matth. xxii. 21. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari.* Nisi forte potestati spirituali etiam secularis potestas conjungatur; sicut in Papa, qui utriusque potestatis apicem tenet, scilicet spiritualis, & secularis: hoc illo disponente qui est Sacerdos, & Rex in æternum, secundum ordinem Melchisedech, Rex regum, & Dominus dominantium, cujus potestas non auferetur, & regnum non corrumpetur in sæcula sæculorum. Amen.

(4) Ex his quæ sequuntur, specialem Nicolaus conflavit articulum post præmissos, ordine quartum, cui sequentem apponit titulum: Utrum potestati majori magis obediendum potestati majori quam minori: tum: Ad quartum sic proceditur. Videtur quod sit semper magis obediendum potestati majori quam minori: quia in quibusdam &c. In calce porro expositionis textus post illa verba, quam minori, hæc assuit: Sed an sit semper verum, articulo ultimo expendetur. (5) Al. & sicut.

FINIS.

EX. 7
178
v.2